

УДК 336.228

Д.С. Насипайко, асист., С.В. Гречушкін, студ.гр. ФК-06-2

Кіровоградський національний технічний університет

Перспективи розвитку податкової служби України

В статті описано головні чинники, які зумовлюють необхідність податкової реформи в Україні. Демократизація українського суспільства, перехід до ринкових відносин потребує кардинальних змін у структурі державних органів, серед яких чинне місце посідають органи державної податкової служби. Доведена можливість вдосконалення системи оподаткування шляхом поступового зниження податкового тягара. Визначено основні відправні елементи поетапної податкової реформи.

податкова служба, податкова система, податкова реформа

Нині в Україні створено податкову систему, яка дає змогу мобілізувати кошти в розпорядження держави, здійснювати їхній розподіл і перерозподіл на цілі економічного й соціального розвитку.

Податкова система України виявилася неадекватною щодо умов перехідної економіки, створила значні податкові навантаження на суб'єкти господарювання, призвела до невиннованого вилучення обігових коштів підприємств, виникнення додаткової потреби в кредитних ресурсах. Значними є деформації та нестабільність у ставках, визначенні бази й періодів оподаткування. Негативно вплинули на результати господарської діяльності підприємницьких структур значні нарахування на фонд оплати праці. Надмірна кількість податкових пільг зумовила необґрунтований перерозподіл валового внутрішнього продукту, створила неоднакові економічні умови для господарювання. Усе це призвело до виникнення значного неофіційного сектору економіки, ухилень від оподаткування, створення податкової заборгованості.

Аналіз економічного стану держави свідчить, що без реформування податкової системи змінити ситуацію на краще не можна. Серед головних чинників, які зумовлюють необхідність податкової реформи у будь-якій країні, є передусім такі:

- зміна форм власності, умов економічного розвитку та соціально-економічної організації суспільства, що створює об'єктивну основу для реформування податкової системи, визначає основні напрями та цілі податкової реформи, її глибину з урахуванням досягнутого рівня соціально-економічного розвитку країни, формує можливості реалізації наявного потенціалу її продуктивних сил;

- закономірний суспільний розвиток, що проявляється в постійному намаганні суспільства оптимізувати податкову систему і неможливості досягнути цього оптимуму. З розвитком суспільства змінюються критерії оптимальності податкової системи, що зумовлює необхідність постійного її вдосконалення;

- зміна концепції оподаткування, яка, як правило, має відображати об'єктивну економіко-політичну ситуацію в країні, соціально-економічний стан її населення та зміну пріоритетів держави. Податкова система формується під впливом цілого спектра політичних інтересів і поглядів різних структурованих груп населення, теоретичних шкіл і течій.

Треба зауважити, що у ході реформування податкової системи України йдеться не лише про зниження рівня оподаткування. Нинішній рівень оподаткування в Україні має свої об'єктивні межі, зумовлені системою витрат бюджету.

Суть питання в тому, що за нинішніх умов бюджет є майже єдиним джерелом фінансування витрат на потреби соціального захисту населення та утримання

соціально-культурної сфери. Ці витрати здійснюються нині за мінімальними нормативами щодо рівня соціальних благ і послуг, тому скорочення доходів бюджету може призвести до низки небажаних соціальних наслідків.

На будь-якому етапі розвитку держави є певна межа зниження витрат бюджету та рівня його дефіциту, перевищувати яку економічно недоцільно. Зниження рівня оподаткування, як підтвердив досвід проведення податкових реформ у розвинутих країнах, не супроводжується швидким зростанням податкових надходжень до бюджету через уповільнену реакцію економічних суб'єктів на зниження податків. Воно не впливає і на темпи економічного зростання. За оцінками різних економіко-математичних моделей, розрахованих для країн із розвинутою ринковою економікою, тривалість зовнішнього лагу – від моменту зміни податкової політики до зростання доходів бюджету становить 2,5 – 3 роки. Зміни ж у темпах економічного зростання настають ще пізніше.

Отже, значне зниження податкового тягаря в перші роки супроводжується, як правило, зменшенням податкових надходжень до бюджету. І якщо не вдається суттєво скоротити обсяг видатків, то зростають показники бюджетного дефіциту. Як правило, скорочення видатків бюджету намагаються компенсувати за рахунок скорочення соціальних програм. В Україні, де соціальні витрати зачіпають інтереси майже кожного громадянина, більш-менш значне їх скорочення імовірно лише за створення умов для нормальної праці, її пристойної оплати й забезпечення таким чином незалежності більшості громадян від державної допомоги.

Для задоволення передбачених чинним законодавством соціальних потреб за допомогою податкової системи треба перерозподіляти 39-40% від валового внутрішнього продукту, включаючи кошти Пенсійного фонду. Подальше зменшення питомої ваги обсягу перерозподілу ВВП через податки нереальне і може мати досить негативні й непередбачувані наслідки.

У ситуації, що склалася, стає дедалі очевиднішою необхідність науково-обґрунтованої концепції доходів держави. На нашу думку, ця концепція має враховувати умови економіки перехідного періоду, особливості й наслідки системи державного регулювання економічних і соціальних процесів, які були в минулому, та прогресивний зарубіжний досвід.

Основним положенням, що має визначати структуру податкової системи, є наявна система витрат держави на економічні й соціальні потреби, визначена законодавством. Без докорінної зміни складу й структури витрат держави не можна реформувати податкову систему.

Зміна бюджетних витрат держави в напрямі їх скорочення неможлива без значного збільшення фонду оплати праці, бо частина благ і послуг, що надаються за рахунок бюджету, мають задовольнятися за рахунок власних коштів населення. Тобто умовою зменшення податкового навантаження на виробника є зростання заробітної плати працівників. Мається на увазі, що кошти, які вивільнятимуться на підприємствах у результаті скорочення податків, повинні значною мірою спрямовуватися на забезпечення зростання оплати праці. Зростання оплати праці підвищуватиме суспільний добробут і суспільний попит, а попит, у свою чергу, пожвавлуватиме виробництво.

Слід урахувати й те, що збільшення фонду оплати праці, з одного боку, зумовлює зростання надходжень до бюджету у формі податку на доходи громадян, а з другого – дає змогу скоротити бюджетні витрати на деякі соціальні потреби, які громадяни можуть оплачувати за рахунок власних коштів.

Вищезазначене є основною засадою податкової реформи, в результаті якої податкова система може бути побудована на загальновідомих, підтверджених світовою практикою принципах.

Удосконалення системи оподаткування має відбуватися шляхом поступового зниження податкового тягара в процесі поетапної податкової реформи. Основними відправними елементами цієї реформи повинні бути:

- науково обґрунтована державна політика доходів, законодавче закріплення якої має бути відображене в Податковому кодексі;
- система оподаткування має сприяти розвитку певних галузей економіки. Необхідно посилити податкові методи регулювання темпів і пропорцій розвитку економіки. Держава повинна мати змогу впливати на всі складові процесу виробництва – оплату праці, виробничі основні й оборотні фонди, рівень прибутковості;
- система оподаткування повинна мати інвестиційну й соціальну спрямованість;
- зміни в системі оподаткування мають здійснюватися одночасно з реформуванням системи оплати праці, пенсійного забезпечення, вдосконаленням соціальної сфери;
- розширення неподаткових форм і методів мобілізації доходів бюджету за рахунок оренди державного майна, дивідендів від частки державної власності в акціонерних підприємствах, продажу державного майна;
- основу податкової системи мають становити прямі податки, тобто податки, де об'єктом оподаткування є дохід фізичної особи, прибуток юридичної особи, земля, майно та капітал;
- непрямі податки повинні використовуватися лише у формі акцизів для обмеження споживання деяких видів товарів, можливостей виробника-монополіста в одержанні необґрунтовано високих доходів, а також для оподаткування предметів розкоші, захисту власного виробника;
- потрібно збільшити перелік податків за забруднення навколишнього середовища, наприклад, засмічення місць суспільного призначення і т. ін. А також введення податку на види діяльності, які заборонені державою, наприклад, проституція. Краще отримувати від цього доходи у державний бюджет, аніж марно намагатися з цим боротись;
- застосування при оподаткуванні обґрунтованої різності ставок податків залежно від видів діяльності й розміру одержуваного прибутку або доходу;
- умови оподаткування мають бути прості й зрозумілі платникам, податок має стягуватися у зручний для платника час і прийнятним методом;
- чітке розмежування податків, що зараховуються до державного і місцевих бюджетів, розширення прав органів самоврядування у сфері оподаткування;
- подальше використання митних тарифів як механізму вдосконалення оподаткування у зовнішньоекономічній діяльності [1, 2, 3, 4].

Отже, реформування чинної системи оподаткування повинно здійснюватися у двох напрямках. По-перше, за допомогою вдосконалення обчислення і стягнення окремих податків; по-друге, за допомогою скасування деяких видів податків і зборів.

Крім того, основні функції податкової служби наразі неможливо було б виконувати без підрозділів податкової міліції, які беруть активну участь у здійсненні контролю за повнотою та своєчасністю надходжень до бюджету податків та зборів, забезпечують вилучення з тіньової економіки коштів, прихованих від оподаткування. З цією метою були впроваджені та відпрацьовані чіткі механізми взаємодії підрозділів податкової міліції з підрозділами аудиту, валютного контролю, ПДВ та економічного аналізу, що дозволило з максимальною ефективністю запобігати та виявляти злочини у сфері оподаткування та забезпечувати надходження до держбюджету додаткових коштів.

Для активізації протидії злочинності у сфері оподаткування, забезпечення мобілізації коштів до бюджету з тіньового сектора економіки в даний час вживаються організаційні та практичні заходи щодо підвищення ефективності та зміни пріоритетів в діяльності податкової міліції.

В основу організації виявлення і руйнування злочинних схем ухилення від сплати податків та забезпечення відшкодування збитків, завданих державі, покладається комплексне оперативно-економічне відпрацювання інформації про системно організовані злочинні дії міжрегіонального характеру, що призводять до значних втрат державного бюджету. При цьому особлива увага приділяється відпрацюванню транзитних підприємств та суб'єктів господарювання з ознаками фіктивності. Саме ці ланки є інструментом, який використовується для ухилення від сплати податків, незаконного відшкодування податку на додану вартість та конвертації безготівкових коштів у готівку.

Разом з тим документування протиправної діяльності безпосередньо спрямовується на притягнення до кримінальної відповідальності організаторів злочинних схем та забезпечення можливості відшкодування завданих державі збитків за рахунок реально діючих підприємств – замовників послуг з конвертації грошових коштів та мінімізації податкових зобов'язань.

Схеми з мінімізації бази оподатковування в значній мірі побудовані і використовуються через недосконалість податкового законодавства. Щоб виявити і зруйнувати злочинний ланцюжок, усі його ланки потрібно відпрацьовувати одночасно. Якщо одна ланка працює в Харкові, а інша – у Львові, виходить, потрібно паралельно перевіряти як харківські, так і львівські «філії» угруповань. Необхідна комплексна робота по всій Україні, і лише тоді зможемо одержати реальні результати.

Боротьба з мінімізаторами вимагає якісно нового підходу до оцінки діяльності підприємств. Потрібно зосередити увагу на відпрацьовуванні саме тих підприємств, для яких ці схеми створюються. Тобто потрібно відстежити всі зв'язки мінімізатора і вийти на замовників послуг. Якщо ми ліквідуємо тільки мінімізатора, його клієнти просто знайдуть собі іншого виконавця. А в бюджет нічого не додасться.

Нині основні зусилля податкової міліції спрямовані на захист економіки країни, викриття злочинів у економічній сфері, забезпечення відшкодування завданих державі збитків.

З початку створення податкова міліція розкрила понад 90 тисяч злочинів у сфері оподаткування. Серед інших виявлено близько 30 фактів безпідставних заявок на відшкодування ПДВ на суму майже 13 мільярдів гривень. Припинено діяльність понад 40 тисяч підприємств з ознаками фіктивності, ліквідовано близько 2 тисяч конвертаційних центрів. Завдяки роботі підрозділів податкової міліції до бюджетів усіх рівнів надійшло понад 30 мільярдів гривень. За час існування податкової міліції в складі Державної податкової служби, рівень доходів до зведеного бюджету, мобілізованих державною податковою службою збільшився з 21,5 млрд. грн. в 1996 році до 96,1 млрд. грн. в 2006 році, тобто в 4,5 рази [5].

Податкова міліція, крім виконання основних функцій, здійснює дуже важливу на сучасному етапі розвитку держави роботу - боротьбу з корупцією в органах державної податкової служби.

Даючи оцінку роботі Державної податкової адміністрації України, боротьбу з корупцією в органах податкової служби керівництвом країни визначено одним із пріоритетних завдань. Над цим завданням активно працюють спеціальні підрозділи податкової міліції по боротьбі з корупцією, роблячи усе можливе для усунення причин та умов, завдяки яким існують об'єктивні чинники для проявів корупції в податковій системі.

Практика свідчить, що лише ретельно підготовлена, скоординована у часі діяльність оперативних і слідчих підрозділів податкової міліції у взаємодії з ревізорським апаратом податкової служби та іншими контролюючими органами призводить до бажаного результату.

Список літератури

1. Гега П.Т., Доля Л.М. Основи податкового права: навч. посіб. / П.Т. Гега, Л.М. Доля. – К.: Знання, 1998. – 273 с.
2. Реформування податкової та бюджетної сфери. – Режим доступа: <http://toloka.org.ua/ua/blog/vmax1/268>.
3. Концепція реформування податкової системи України. – Режим доступа: <http://dpa.lg.ua/inf/konzep.htm>.
4. Майстренко О. Деякі питання вирішення колізій у податковому законодавстві України / О.Майстренко // Право України. – 2005. – № 9. – С. 99.
5. Корячкін В.І. Функціональні пріоритети в діяльності державної податкової міліції. [Електронний ресурс] / Валерій Іванович Корячкін // Потребитель + власть. — 2007. — № 3-4. – Режим доступа: <http://www.vlasti.com.ua/arhiv.php?id=380&langid>.

Д. Насыпайко, С. Гречушкин

Перспективы развития налоговой службы Украины

В статье описано главные факторы, которые обуславливают необходимость налоговой реформы в Украине. Демократизация украинского общества, переход к рыночным отношениям требует кардинальных изменений в структуре государственных органов, среди которых первое место занимают органы государственной налоговой службы. Доказана возможность усовершенствования системы налогообложения путём постепенного снижения налогового бремени. Определены основные отправные элементы поэтапной налоговой реформы.

D. Nasipayko, S. Grechushkin

Prospects of development of tax service of Ukraine

Main factors which predetermine the necessity of tax reform for Ukraine are described in the article. Democratization of the Ukrainian company, passing to the market relations needs cardinal changes in the structure of public organs among which an operating place is occupied by the organs of government tax service. The well-proven possibility of perfection of the system of taxation is by the gradual decline of tax load. Certainly basic elements of stage-by-stage tax reform.

Одержано 27.10.10

УДК 336.14.025.3

К. В. Самсонова, ст. гр. ФК-08-1

Кіровоградський національний технічний університет

Проблеми фінансування бюджетного дефіциту в Україні

У статті досліджено причини, наслідки та закордонний досвід боротьби з бюджетним дефіцитом, а також вивчаються основні джерела його фінансування в Україні.
фінансування, бюджетний дефіцит, державний борг

Постановка проблеми та її актуальність. В умовах ринкової економіки України бюджетний дефіцит негативно впливає на соціально-економічний розвиток держави. Тому в сучасних умовах господарювання питання розробки напрямів зниження і подолання бюджетного дефіциту набувають особливу актуальність.

Бюджетний фонд, що є матеріально-фінансовою базою діяльності держави, формувався виходячи із задач функціонування адміністративно-командної системи.